

CONSEQUENCES OF THE MIGRANT CRISIS

Hatidza Berisha

University of Defense, School of National Defense, Serbia, hatidza.berisa@mod.gov.rs,
berisa.hatidza@gmail.com

Milenko Dzeletovic

Telekom AD, Belgrade, Serbia

Vladimir Tomasevic

Faculty of Engineering Management, Belgrade, Serbia

Abstract: In daily communication are often used terms, such as migration, immigrants, refugees, emigrants, asylum seekers and similar, which in principle denote persons living outside the country of origin and their properties. However, there is often a lack of understanding in the perception and distinction between these terms, which in academic practice necessarily requires the determination of the scope and content of those terms. Therefore, we should try to point out the content and scope of concepts that define the status of migrants in the modern world.

The paper deals with the basic concepts of migration, as well as the main features of the current migration crisis, with the focus on the consequences of the migrant crisis in the Republic of Serbia and the evinced security implications are described.

The aim of the paper is to point out the most important consequences of the migrant crisis in the Republic of Serbia and to assess the possible future implications of the migrant crisis, which is primarily conditioned by the the degree and dynamics of solving problems in the Middle East, political and other decisions and measures of the European Union and neighboring countries.

Keywords: migration, consequences, crisis, Middle East, Republic of Serbia, Western Balkans.

ПОСЛЕДИЦЕ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ

Хатица Бериша

Универзитет одбране, Школа националне одбране, hatidza.berisa@mod.gov.rs,
berisa.hatidza@gmail.com

Миленко Целетовић

Telekom, a.d. Србија, Београд, Р.Србија

Владимир Томашевић

Факултет за инжењеријски менаџмент, Београд, Р.Србија

Сажетак: У свакодневној комуникацији често се користе појмови везани за миграцију, имигранте, избеглице, исељенике, азиланте и слични термини који начелно означавају лица која живе ван матичне државе и њихова својства. Међутим, често се јавља недоумица у поимању и дистинкцији између наведених појмова што у академској пракси нужно захтева да се одреди обим и садржај наведених појмова. Због тога треба настојати указати на садржај и обим појмова којима се дефинише статус миграната у савременом свету.

У раду се полази од основних појмова о миграцији, такође су изложена основна обележја актуелне мигрантске кризе, са тежиштем на последице мигрантске кризе по Републику Србију и описане су испољене безбедносне импликације.

Циљ рада је да се укаже на најважније последице мигрантске кризе по Републику Србију и да се процене евентуалне будуће импликације мигрантске кризе а која је пре свега условљена степеном и динамиком решавања проблема на Блиском Истоку, политичким и другим одлукама и мерама Европске уније и суседних држава.

Кључне речи: миграција, последице, криза, Блиски Исток, Република Србија, Западни Балкан.

УВОД

У историјском настојању ка што сигурнијој егзистенцији и безбеднијем окружењу, човек је често и сам, а најчешће заједно са себи сроднима, мењао своја станишта. Нема сумње да је у ту тежњу укључено и човеково настојање да избегне неизвесност и патњу, а како оба претежно доносе ратови, миграције су често биле последица неког већег оружаног сукоба као и урођене људске потребе за безбрижнијим животом. Одувек је велики број миграната³⁹ напуштао своје земље порекла или етничког изворишта мигрирајући у друге земље у потрази за бољим могућностима или тражећи заштиту од прогона и насиља.

На основу студије „Trends in International Migrant Stock: The 2015 Revision“ (која је рађена у Одељењу за становништва ОУН), број миграната у укупном броју становништва, у свету, у првих 15 година 21. века (у периоду од 2000 до 2015) повећао се 2,8% (173 милиона) на 3,3% (244 милиона, укључујући и 20 милиона избеглица). Највећи број избеглица уточиште је потражило у Европи - 75 милиона; затим следе Азија и Северна Америка (са 75 и 54 милиона)⁴⁰.

Талас масовних миграционих процеса са свим својим појавним облицима, рефлектовао се како на државе региона тако и на Републику Србију. Државе настоје да се прилагоде новонасталим околностима, при чему се свака превасходно руководи одлукама политичког руководства заснованим на националним интересима, у очигледном недостатку ширег консензуса европске миграционе политике која би на свеобухватан начин покушала да реши наведени проблем. Регион југоисточне Европе, а посебно Западнот Балкана, представља транзитно подручје за кријумчарење, трговину људима и генерално илегалне миграције, што додатно захтева опрез државних органа приликом класификације одређених категорија миграната и, самим тим, поштовања међународних и унутрашњих стандарда у погледу њима гарантованих права. Илегални појединачни и групни прелазци државне границе, избегавањем или заобилажењем граничне контроле има безбедносне импликације пре свега по националну безбедност, а добијањем карактера масовности, илегални преласци државне границе прерастају у илегалне миграције са веома озбиљним безбедносним импликацијама по личну, националну и колективну безбедност.

Тренутна мигрантска криза чији интензитет кулминира током 2014. године, је обележје великих размера у савременој историји човечанства, тачније од завршетка Другог светског рата. Актуелном таласу избеглица са Блиског Истока, претходило је мигрирање Албанаца са територије Србије, претежно Косова и Метохије, али и Југа централне Србије у земље ЕУ, превасходно у Немачку. У периоду од три месеца мигрирало је више од 30.000 Албанаца са територије у земље ЕУ⁴¹.

Простор Балкана је од марта 2015. године, постао транзитна зона за избеглице из сукобом захваћене Сирије, Ирака и Авганистана. Кроз границе Грчке, Р. Македоније и Србије прошло је стотине хиљада избеглица, настављајући свој пут даље ка Мађарској и земљама ЕУ. У Србији се друштво вођено политиком државног руководства Републике Србије у односу на мигрантску кризу, крајње одговорно и хумано односило према мигрантима, трудећи се на све начине да им помогне, стављајући своје расположиве ресурсе и капацитете у сврху помоћи.

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ О МИГРАЦИЈИ

Вебстеров међународни речник под појмом „миграција“ подразумева одлазак, односно промену пребивалишта из једног места на друго, пресељење појединаца, породица, заједница или племена из једне државе или региона у други⁴². Миграција није својствена само људима, већ и животињском свету који се циклично пресељавају из једног станишта у друго ради исхране и бољих животних услова. На основу наведеног, појам „мигрант“ означава појединца који мигрира и мења своју локацију живљења.⁴³

³⁹ Под мигрантом подразумевамо лице које је принуђено да напусти своје место живљења у потрази за бољим условима живота за себе и своју породицу.

⁴⁰ Љубиша Р. Митровић: „Глобални и регионални аспекти феномена масовних миграција и одлива мозгова у свремениости - узроци и последице“, Становништво југоисточне Србије: Глобални и регионални аспекти мигрантске кризе и друштвене последице одлива мозгова по развој Србије и Балкана, Српска академија наука и уметности – огранак у Нишу, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш, 2017., стр 15.

⁴¹ Трифковић Драгана, "Почетак мигранске кризе", *Зборник радова*, Центар за геостратешке студије, Београд, 2016. године, стр 14.

⁴² Вељко Благојевић и Бранислав Милосављевић: „Политичко-правни оквир савремених миграција у југоисточној Европи“, Институт за стратегијска истраживања МО Р. Србије, Војно дело 3, 2016. стр 76

⁴³ Исто

Конкретнију и прихватљивију дефиницију „миграције” (лат. *emigratio*) даје Вујаклија, који под наведеним појмом „подразумева исељавање или исељења из државе. Истовремено, наведени појам користи се и за означавање скупа свих миграната из неке државе који живе у другој држави. Под појмом „емигрант” (лат. *emigrans*) подразумева се лице које се исељава из државе у којој је живео, дакле може се назвати и исељеник, односно лице које је напустило отаџбину из политичких, верских или других разлога”⁴⁴.

Избеглица као сродан појам, који је по обиму и садржају нешто ужи, при чему се појам мигрант појављује као општи појам. Специфичност се огледа у чињеници да је избеглица нужно условљен да напусти матичну државу, док се мигрант начелно може и добровољно одлучити да напусти државу из више разлога који не укључују нужду. Сходно наведеном, појам избеглице везан је за политичке моменте који садрже прогон лица на верској, расној или политичкој основи⁴⁵.

Међународна организација за миграције (ИОМ)⁴⁶ - дефинише миграције као „кретање лица, или група лица, преко међународне границе, или унутар државе. То је кретање становништва које обухвата било коју врсту кретања људи, без обзира на дужину пута, састав и узроке, а укључује миграцију избеглица, расељених лица, економске мигранте и особа које се крећу у друге сврхе, укључујући и спајања породице”⁴⁷.

Реч азил се врло често користи уз појам мигрант. Према Вујаклији „азил потиче од грчке речи *asylós*, што значи неопљачкан или неприкосновен, односно *asule* што је пљачка храма, где се констатује да наведени појам углавном представља сигурно склониште, или уточиште, или смештај за издржавање сиротиње или прогоњених, односно право политичких криваца, војних бегунаца и слично на уточиште у некој страни држави”⁴⁸.

Према Закону о управљању миграцијама Републике Србије под „миграцијом се подразумева добровољно или принудно напуштање државе порекла или боравка, ради привременог боравка или сталног настањенја у Републици Србији и добровољно или принудно напуштање Републике Србије ради привременог боравка или сталног настањенја у другој држави, као и промена пребивалишта унутар националне територије, односно промена места боравка унутар државне територије уколико је до промене дошло принудним путем”⁴⁹. Законом је дефинисано да се под „имиграцијом подразумева спољна миграција у Републику Србију која траје или се очекује да ће трајати дуже од 12 месеци, док емиграција представља спољну миграцију из Србије која траје или се очекује да ће трајати дуже од 12 месеци”⁵⁰.

ОСНОВНА ОБЕЛЕЖЈА АКТУЕЛНЕ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ

„Миграције представљају сложен демографски феномен са вишеструким друштвено-економским, политичким и културним узроцима и последицама. Као демографски феномен, миграције могу бити: индивидуалне, групне и масовне, најчешће имају елемент организованости, представљају посебан изазов, нарочито ако су узроци непосредан повод за миграцију војно-безбедносне природе (унутрашњи међународни сукоби, организовано насиље, и др).”⁵¹ Док, индивидуалне миграције не представљају

⁴⁴ Милан Вујаклија: „Лексикон страних речи и израза“, Просвета, Београд, 1980, стр. 279

⁴⁵ Благојевић Вељко и Милосављевић Бранислав, "Политичко правни оквир савремених миграција у Југоисточној Европи", *Војно дело 03*, Београд 2016. стр. 76

⁴⁶ ИОМ је конституисана 1951. године, истовремено са формирањем Високог комесаријата УН за избеглице (УНХЦР), са циљем суочавања са последицама Другог светског рата и пружања помоћи расељеним. Почетком ере глобализације фокус је на питањима избеглица и пружања подршке земљама чланицама и на сарадњи са хуманитарним и невладиним организацијама на кризним подручјима.

⁴⁷ International Organization for Migration (IOM) - Key Migration Terms, <http://www.iom.int>, приступљено 07.11.2017. године

⁴⁸ Милан Вујаклија: „Лексикон страних речи и израза“, Просвета, Београд, 1980, стр. 18.

⁴⁹ „Закон о управљању миграцијама“, Службени гласник Р. Србије, број 107/2012, члан 2, ставови 1-3.

⁵⁰ Исто

⁵¹ Хатица Бериша, Раде Слаковић, Игор Баришић: Миграција-безбедносна опасност по Републику Србију, *Међународна научна конференција: Свјетска избегличка криза-изазови и перспектива, Зборник радова, 07.05.2016. Правни факултет Уневзитет у Травнику*,

безбедносни изазов, осим уколико се не ради о међународно познатим појединцима чије је деловање повезано са криминалним, терористичким и другим недозвољеним активностима⁵².

Не мање значајне су и миграције које су настале илегалним преласком државне границе, а које су у контексту националних законодавстава одређене као нелегалне, односно илегалне миграције. На основу чињенице да је Међународним правом⁵³ омогућено сваком појединцу да тражи азил у другој држави, а у исто време му је ускраћено право на азил не значи да је реч о криминалцу, као што се то из појма „илегални мигрант” може закључити.

У другој декади 21. века долази до масовних миграција широких маса становништва Блиског истока, Северне Африке, па и Авганистана према Европи, а у нешто мањој мери и предела субсахарске Африке и неких других области Средњег истока па и Јужне Азије. Ови процеси су се у знатно мањој мери одвијали у периоду пре тога и то највише због сиромаштва и друштвене и политичке нестабилности ових региона и привлачности које пружа Европа са аспекта уређености и регулисаних услова живота, социјалних надлежности, али и већ устаљене и бројне мигрантске заједнице у њима.

У историјском смислу, Европа представља традиционално имиграционо подручје за лица која долазе са других континената. То исто подручје није подједнако оптерећено мигрантском кризом. Сагледавајући миграторни ток кроз Европску унију неопходно је направити разлику између држава првог пријема, транзитне и крајње дестинације. Крајња дестинација за већину миграната је СР Немачка, Аустрија, Француска, земље Бенелукса и скандинавске земље, док земље на тзв. транзитној балканској рути (Македонија, Србија, укључујући и чланице ЕУ попут Мађарске, Хрватске и Словеније) и првог пријема (Грчка, Бугарска), нису за сада пожељне дестинације. Најкомплекснији положај и изазов са безбедносног становишта имају државе првог пријема и крајње дестинације. Посебан значај за безбедност држава првог пријема имају заштита и управљање границама. Земље крајње дестинације суочавају се са извесним безбедносним изазовима нарочито ако су мигранти пореклом из ратом захваћених подручја (Сирија, Ирак, Авганистан, северна и централна Африка).

Средином 2010. године, Европа се суочава са великим бројем миграната са Блиског истока и Африке, а тај број се нарочито интензивирао 2014. године, да би током 2015. године досегао доскора незапамћене размере, увелико премашивши пројектовани број миграната које су у својим документима назначиле Уједињене нације⁵⁴. Оружани сукоби пре свега у Ираку и Сирији, Арапско пролеће као и висока стопа сиромаштва и незапослености у земљама на Блиском истоку и северу Африке главни су разлози масовних миграција.

Почетком 2015. године, мигрантски талас се претежно одвијао Средоземним морем према обалама Италије, до којих су мигранти долазили пловним средствима. У већини случајева, услед необучености људства и коришћења неадекватних пловила за прелазак мора пребацивања су се завршавала безуспешно, што је често доводило и до великих жртава. Од пролећа 2015. године масовнији прилив миграната се одвија преко Балкана, који се користи као рута за улазак у Европску унију преко Грчке, Македоније, Србије, Бугарске и Хрватске. Као резултат реакције појединих држава на масован прилив миграната (дизање жичаних ограда, затварања граница и ангажовање војске), дошло је до привременог нарушавања међудржавних односа која су се налазила на мигрантској рути. Нарочито су били нарушени односи између: Србије-Мађарске, Србије-Хрватске, Хрватске са Мађарском и Словенијом, као и Грчке са Македонијом. Нарушавање међудржавних односа Србије и суседа се пре свега огледало на потпуном или делимичном онемогућавању проласка миграната дуж границе са Мађарском (посебно преко граничног прелаза Хоргош)

⁵² Хатица Бериша, Раде Слаковић, Игор Баришић: „Мигрантска криза и последице по безбедност Републике Србије: Глобални и регионални аспекти мигрантске кризе и друштвене последице одлива мозгова по развој Србије и Балкана, Српска академија наука и уметности – огранак у Нишу, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш, 2017. стр 15.

⁵³ Универзална декларација о људским правима усвојена и проглашена Резолуцијом Генералне Скупштине Уједињених нација 217 (III) од 10. децембра 1948. године: 48 држава је гласало за, ниједна против, док је 8 било суздржано (укључујући Југославију, Саудијску Арабију, Јужну Африку и СССР). Члан 14. став 1. гласи: „Свако има право да тражи и ужива у другим земљама азил од прогањања”. „Универзална декларација о људским правима“ <http://www.poverenik.rs/yu/pravni-okvir-pi/medjunarodni-dokumenti-pi/146-univerzalna-deklaracija-o-ljudskim-pravima.html> (приступљено 16. новембар 2017 год.)

⁵⁴ Clare Menozzi: „Међународни извештај о миграцији“, International migrant stock: The 2015 revision http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf (приступљено 17. новембар 2017 год.)

и Хрватском (околина Шида), што је делимично нарушило билатералне односе између Србије и Хрватске и резултирало привременим тзв. „царинским ратом“.

Током 2015. године, надлежни органи Републике Србије регистровали су око 600.000 лица.⁵⁵ На прилив миграната опредељујуће је утицало неколико чиниоца: интезитет прилива миграната у Грчку из Турске, конфузна ситуација у Македонији са повременим затварањем граница, нефлексибилан однос Мађарске према мигрантима, као и ставови Европске уније, и земаља чланица о прихватљивим варијантама за решавање мигрантске кризе. Бројност чиниоца условила је и честе промене ситуације, у погледу броја миграната, трасе кретања и пропустљивости граница, техничке и људске опремљености, те је поред привремених мера које су биле усмерене на хуманитарно збрињавање и подржавање транзита, планирање и реализацију активности са средњорочним и дугорочним дометом било знатно отежано.

Крајем пролећа 2015. године Република Србија почиње да бележи појачане прилив на граници, преласком више стотина па и хиљада миграната дневно, о чему сведочи и статистика Уједињених нација за 2015. годину⁵⁶, где укупан збир за наведену годину износи 577.998 миграната. Међу мигрантима највише је особа које су дошле из ратом захваћених подручја, односно из Сирије, Ирака и Авганистана, с тим да је забележен и значајан број лица из Ирана, Пакистана, Либана, Бангладеша, Марока, итд.⁵⁷ Најзаступљенији су били држављани Сирије - 301.533, затим држављани Авганистана - 160.831 и држављани Ирака - 76.003, чији је прилив био значајно повећан у последњим месецима 2015. године.⁵⁸ Наведени број миграната на који се позивају УН треба прихватити са резервом, с обзиром да је велики број миграната разним каналима и на различите начине избегавао регистрацију на уласку у Р.Србију, највероватније због бојазни да се не уведе у базу података и тако прати његово кретање до крањег одредишта у Европи. Такође, њихову припадност и држављанство треба ценити са резервом, јер се у највећој мери регистровала на основу њиховог личног исказа. Велики проблем представља и језичка баријера волонтера у прихватним центрима и недовољног броја преводилаца што је за последицу имало површност у прикупљању и ажурирању улазних података.

Преко територије Републике Србије, мигрантска рута се мењала а правици кретања су превасходно били детерминисани политичким одлукама и мерама држава региона у односу на мигрантској кризи. Доминантан правац уласка је граница са Македонијом, док су правца уласка са територије Бугарске добили на значају почетком 2016. године. Излазна тачка миграната почетком 2015. године је у највећој мери била Мађарска, док се средином 2015. године мигрантски ток преусмерио према Републици Хрватској.

Флукација и прилив великог броја миграната има негативан утицај на безбедност држава региона па самим тим и Републике Србије, с обзиром да се ради о лицима са лажним идентитетима, делимичним подацима или без података о идентитету, пореклу, евентуалној криминалној или терористичкој прошлости, непосредном или посредном учешћу у оружаним сукобима на једној од зараћених страна, нарушеном здравственом и психичком стању и слично. Узимајући у обзир да се њихова идентификација у малом броју случајева заснива на личним документима чију веродостојност је готово немогуће проверити, а у највећем броју лица се идентификују према сопственом исказу, структура миграната је врло мало позната.

ПОСЛЕДИЦЕ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ ПО РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Наведено је утицало да су последице великих миграционих кретања евидентне и могу да утичу на безбедност Р.Србије као транзиционе земље на коридору, а манифестују се кроз: значајна финансијска издвајања државе око збрињавања, изградње и/или адаптације прихватишта или прихватних центара, њихово опремање, обезбеђење (исхране, воде, одеће и лекова), су евидентно велики трошкови за сваку земљу где је овај проблем изражен. Повремени сукоби, физички обрачуни, и појединачни случајеви убистава међу мигрантима, као и регистровани сукоби између безбедносних снага и миграната. Организоване криминалне групе, које се баве кријумчарењем миграната представљају све већи проблем безбедносним службама. Инфилтрација терориста у Европу, терористи користе мигранску кризу да би лакше ушли у Европу, са циљем да изврше терористички напад или организују терористичку мрежу, како у земљама

⁵⁵ Комесеријат за избеглице и миграције Републике Србије: „Миграциони профил Републике Србије за 2015. годину“, <http://www.kirs.gov.rs/docs/migracije/migracioni%20profil%202015.pdf> (приступљено 18. новембра 2017 године)

⁵⁶ UNHCR The refugee Agency: „Статистички извештај о азилу за 2015. годину“ <http://www.unhcr.rs/en/dokumenti/statistike/azil.html> (приступљено 18. новембра 2017 године)

⁵⁷ UNHCR The refugee Agency: „Статистички извештај о азилу за 2015. годину“ <http://www.unhcr.rs/en/dokumenti/statistike/azil.html> (приступљено 18. новембра 2017 године)

⁵⁸ Исто

крајње дестинације, тако и транзиционим земљама на коридору. Поред наведених ризика и претњи постоји реална опасност и од ширења тропских заразних болести, шверца наркотика са Блиског истока, покушај уношења фалцификованог новца, илегална трговина људима, блокаде важнијих комуникација и граничних прелаза. Присуство великог броја миграната, посебно у насељеним местима у којима су отворени прихватни центри, довели су до незадовољства и страха код локалног становништва, са повећаним ризиком од изазивања инцидената, као и пораста ксенофобије и исламофобије међу локалним становништвом и слично⁵⁹.

Потенцијални безбедносни ризик представља неконтролисан улазак миграната на територију Р. Србије и планско избегавање евидентирања лица пре свега у прихватном центру у Прешеву, што повећава могућност инфилтрације припадника терористичких организација. Преко територије Р. Србије, међу мигрантима, прешао је и изванредан број припадника тзв. Исламске државе, који су плански заобишли Прихватни центар у Прешеву. Њих је веома тешко открити међу мигрантима јер су то наизглед обични људи, који се ни у чему не разликују од осталих миграната.

Утврђено је да се мигранти илегално пребацују већ разрађеним рутама шверца људи и наркотика. Криминалне групе су развиле мреже кријумчарења миграната које обухватају: пребацивање миграната преко државне границе, привремени смештај у појединим пограничним селима и организовање превоза по дубини територије Р. Србије.

У активности илегалног пребацивања укључен и део локалног становништва уз државну границу који у томе види прилику за добру и брзу зараду. Кријумчарима пре свега пружају помоћ у смештају и превозу лица, али и извиђању и опсервирању активности безбедносних снага. Према проценама, трансфер до крање тачке у ЕУ кошта од 1.000-8.000 евра. Кријумчарске групе ангажују „водиче“ за пребацивање преко државне границе за одређени проценат зараде и то лица из састава миграната који већ имају одобрен боравак у Р. Бугарској и Р. Србији или Р. Македонији или ту бораве као тражиоци азила, прогнана лица, избеглице и слично. Обучавају их о кретању и начинима пребацивања преко државне границе и едукују да се у случају да буду ухваћени представе као мигранти, што отежава рад безбедносних снага. Стазе и правце кретања често обележавају флашама, кесама, деловима одеће и сл., а регистровано је и да су на појединим зидовима зграда и сличним местима на арапском језику писали поруке и усмерења за наредне групе које тек треба да стигну, које су ново пристигли мигранти пажљиво читали. Када стигну до одређене локације, исту путем апликације „Гугл мап“ прослеђују путем Вибера организатору кријумчарења ради њиховог преузимања. Након тога, друга лица из кријумчарске групе возилима транспортују мигранте у дубину територије, најчешће до Београда и севера земље. Поједине групе приликом изласка из Р. Србије у прихватном центру остављају једног „члана“ да сачека наредну групу, прикључи јој се и „вођи“ пренесе све значајне информације. Та група би затим остављала за собом једног свог члана да „прихвати“ наредну групу и тако у круг. Регистровани су случајеви да поједини мигранти из Сирије у својим мобилним телефонима имају фотографије у униформама и са наоружањем, које указују да су учествовали у борбеним дејствима у тој земљи. У једном периоду били су ангажовани локални таксисти, јер се на тај начин избегавала кривична одговорност. Међу мигрантима је било и Албанаца са територије Косова и Метохије, који су користили мигрантску руту и настојали да илегално оду у неку од земаља западне Европе. Лична документа су сакривали или бацали, пуштали су браде, носили видно изношену одећу да би се на тај начин међу осталим мигрантима несметано уклопили.⁶⁰

Мигрантски талас у 2015. године довео је до повећања потражње за услугама кријумчара и значајно допринео повећању нивоа криминалних активности и стварању међународних мрежа кријумчара људи. - Повољна конфигурација и пошумљеност терена дуж граничне линије (из правца Р. Бугарске и Р. Македоније), погодује за прикривање, осматрање наших снага безбедности и чекање погодног тренутка за транзит миграната.

Међу мигрантима се налазе и људи који нису побегли само из економских разлога, већ због политичких мотива беже и остају у одређеној земљи, преносећи своју идеологију. Међу њима се могу наћи и такви који имају и терористичке амбиције. Осим тога, велики број миграната, посредно или непосредно, био је у додиру са ратним активностима на територијама одакле су избегли (али и терористичким организацијама које делују на тим просторима). Са аспекта директног утицаја на стање безбедности не треба

⁵⁹ Ауторизовано предавање пк др Игов Дејана, из предмета: Ризици и претње по безбедност, ЦУК ВБА, Београд, 2016/17.год.

⁶⁰ Исто

занемарити ни утицај радикалне исламистичке идеологије на радикалне групе у региону и њихову спрегу са екстремистичким и терористичким организацијама у земљама у региону. Очигледан пример је лице које је индицирано као учесник у терористичким нападима у Паризу 13. новембра 2015. године, а код кога је пронађен сиријски пасош на име Ахмед Алмухамед (Ahmad Al Mohammad). Он је на територију Грчке ушао 3. октобра на острво Лерос, затим је заједно са избеглицама са Блиског Истока из Македоније ушао је у Р. Србију 7. октобра код Миратоваца. Након регистрације, контрадиверзионе провере (што указује да током пропутовања кроз Србију није био наоружан), и провере у Интерполу (утврђено да није расписана интерполова потерница) лице је наставило даље кретање ка Хрватској где је 8. октобра регистрован у прихватном центру у Опатовцу⁶¹.

Не треба занемарити ни чињеницу да знатан број радикалних исламиста из региона (Босне и Херцеговине, Албаније, Р. Македоније), али и са територије Србије (Рашка област, Косово и Метохија, Југ централне Србије) учествује у активностима тзв. исламске државе, који могу бити носиоци радикалних активности након повратка са ратом захваћених подручја. То има директан утицај на стање безбедности Републике Србије.

Сукоб цивилизација и увоз различитих култура, представљају проблем који ће бити актуелан и у будућности. Управо је то један од главних проблема миграната који на тло Европе долазе са простора Блиског Истока. Они су претежно исламске вероисповести, па због стилова живота и поимања вере настављају да живе по исламском обрасцу (културном, политичком и економском). Тај образац често садржи и радикализацију верског мишљења укључујући и примену тероризма, што за последицу има реакцију домицилног становништва на тлу Европе која се огледа у јачању екстремних десничарских и ултра националистичких организација, као и јачању и повећаној партиципацији у власти десно орјентисаних европских политичких партија.

Поред тога, известен број лица која су са територије Европе ратовали на Блиском истоку („страни борци“), највероватније се вратио или ће се вратити из Ирака, Сирије, Либије и Турске у земље Европске уније користећи миграције као свој параван. Терористички напади у Бриселу, Паризу, Турској и др., учврстили су одређена гледишта да је Европа, а пре свега Немачка преузела огромне ризике прихватајући више избеглица и миграната из ратом разорене Сирије. Другим речима, дошло је до својеврсног стапања мигрантске кризе и терористичких изазова.

Иако је Републике Србије уложила максимум напора да процес миграција преко своје територије стави под пуну контролу, нису елиминисане опасности које ремете њену безбедност. Евидентно је да се интезитет масовних миграција становништва тренутно налази на нивоу „прихватљивог“, и даље је актуелно њихово појединачно илегално пребацивање до крајњих дестинација у Западној Европи. С обзиром на трајна одређења појединих суседних држава у погледу пријема миграната, пре свих Мађарске, за очекивати је да ће тај проблем и у наредном периоду бити у фокусу, а самим тим и имати директан утицај на безбедност Републике Србије, пре свега у виду повећања броја миграната и њиховог дужег задржавања, односно боравка на територији.

У наредном периоду на усложњавање безбедносне ситуације може утицати долазак већег броја „економских миграната“, враћање дела миграната из западноевропских земаља у Р. Србију и могућност да земље западне Европе затворе границе. Такво стање и непостојање јасног става Европе о статусу миграната повећаће могућност отварања нових безбедносних ризика у Р. Србији, као што је пораст криминалне делатности, могућност изазивања инцидената између миграната и локалног становништва, пораст ксенофобије и исламофобије међу локалним становништвом, посебно након терористичких аката у Паризу, Бриселу, Барселони, Истанбулу и Немачкој.

Такозвана западнобалканска рута суштински није затворена и том трасом се и даље одвија трансфер мигранта пре свега из региона Блиског Истока ка Западној Европи. Опасности од новог таласа миграната и даље постоје, а он у многоме зависи и од односа Европске уније и Турске, као и тренутних и будућих интереса великих сила на Блиском истоку. У случају обнове миграционих токова и тоталног затварања граница од стране суседа постоји опасност од стварања избегличких кампова-гета на територији Републике Србије. У оваквом окружењу последице мигрантске кризе по безбедносне Републике Србије биле би комплексније и изискивале би знатне напоре на елиминисању истих. Овакав сценарио намеће потребу

⁶¹ Исто

сагледавања и процењивања евентуалних будућих последица по безбедност Републике Србије и доношења одлука у складу са националним интересима.

Главни изазов представљаће гомилање мигранта на територији Р. Србије и земљама у захвату тзв. балканске руте за које се очекује још дуже задржавање, јер се махом ради о тзв. економским мигрантима (Авганистан, Пакистан) који имају мале изгледе за добијање азила у некој од земаља ЕУ.

Влада Р. Србије је предузела низ мера да се могуће последице (политичке, економске, културолошке и безбедносне) мигрантске кризе ублаже јер их је немогуће у потпуности сузбити. Управљање процесима у овој области, допринело је да је ЕУ препознала политички напор који улаже наша Влада, да је напор већи и од појединих чланица Уније. Самим тим, ЕУ је издвојила и значајна финансијска и материјална средства за помоћ нашој држави у решавању проблема које мигрантска криза намеће. Под политичком вољом, битно је то и нагласити, Влада Р. Србије је одобрила и да се полицијски континенти појединих држава чланица ЕУ (Аустрије, Мађарске и сл.) распореде дуж наше границе са Р. Бугарском и Р. Македонијом.

Економски део последица још увек није сагледан, али према садашњим проценама, држава Србија није претрпела тзв. финансијски удар због мигрантске кризе. Не треба заборавити да су мигранти, пролазећи кроз нашу државу трошили и одрђена средстава која су имали или која су добили.

Кад су у питању културолошке последице, за сада не располажемо тачним проценама али дефинитивно нашем друштву или појединим местима не прети тзв. културолошки шок, као појединим државама западне Европе и нема сумње да неће доћи да асимилације једног дела становништва. Напротив многа деца миграната похађају наше основне и средње школе, па и факултете те ће на тај начин, касније, још више допринети нашем угледу у међународној заједници.

За нас, као део система одбране, свакако су најважније безбедносне импликације мигрантске кризе. У том смислу, Влада Р. Србије је предузела низ мера а за припаднике МО и ВС је свакако најважнија формирање Команде заједничких снага Војске и полиције (МУП).

Највећи безбедносни ризик и даље представља могућност инфилтрирања радикалних исламиста и бораца повратника са Блиског истока међу мигранте који са територија Републике Македоније, Бугарске и Албаније улазе у Србију.

Кријумчарења миграната по мањим групама и даље представљају највећу безбедносну претњу, уз стално настојање криминалних група да пронађу нове канале и модалитете за пребацивање миграната.

Имајући у виду да је обавеза свих државних органа да раде на заштити виталних интереса Републике Србије то намеће потребу да се успешно контролише мигрантска криза, што као потребу нужно намеће прикупљање и размену поузданих информација, на основу којих ће се анализирати и предвиђати могуће варијанте развоја мигрантске кризе, и на основу истих превентивно деловати.

Свеобухватност и интезитет претњи по безбедност Републике Србије насталом мигрантском кризом захтева планирану, координисану и опсежну реакцију свих државних субјеката, како би се угрожавање система националне безбедности svelo на минимум.

Како би се евентуални нови талас миграната могао успешно контролисати а уједно и „каналисати“ неопходна је и интезивна сарадња са другим земљама у захвату балканске руте и крајњим дестинацијама у Европи, али и другим заинтересованим субјектима, пре свега у правовременој размени поузданих и проверених обавештајних података. Међутим, изостанак сарадње, би у многоме отежао, па и усложио ионако комплексан приступ решавању мигрантске кризе.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Љубиша Р. Митровић: „Глобални и регионални аспекти феномена масовних миграција и одлива мозгова у свремености – узроци последице“, Становништво југоисточне Србије: Глобални и регионални аспекти мигрантске кризе и друштвене последице одлива мозгова по развој Србије и Балкана, Српска академија наука и уметности – огранак у Нишу, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш, 2017.
- [2] Трифковић Драгана, "Почетак мигранске кризе", *Зборник радова*, Центар за геостратешке студије, Београд, 2016.
- [3] Вељко Благојевић и Бранислав Милосављевић: „Политичко-правни оквир савремених миграција у југоисточној Европи“, Институт за стратегијска истраживања МО Р. Србије, Војно дело 3, 2016.

-
- [4] Хатица Бериша, Раде Слаковић, Игор Баришић: Миграција-безбедносна опасност по Републику Србију, *Међународна научна конференција: Свјетска избегличка криза-изазови и перспектива, Зборник радова, 07.05.2016. Правни факултет Уневзитета у Травнику*,
 - [5] Милан Вујаклија, Лексикон страних речи и израза, Просвета, Београд, 1980.
 - [6] „Закон о управљању миграцијама“, Службени гласник Р. Србије, број 107/2012.
 - [7] Група аутора Школе националне одбране Војне Академије, Министарство одбране, Р.Србије: „Мигрантска криза и последице по безбедност Републике Србије: Глобални и регионални аспекти мигрантске кризе и друштвене последице одлива мозга по развој Србије и Балкана, Српска академија наука и уметности – огранак у Нишу, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш, 2017.
 - [8] Ауторизовано предавање пк др Игов Дејана, из предмета: Ризици и претње по безбедност, ЦУК ВБА, Београд, 2016/17.
 - Интернет сајт**
 - [9] <http://www.iom.int> - „International Organization for Migration (IOM) - Key Migration Terms“.
 - [10] <http://www.poverenik.rs> - „Универзална декларација о људским правима“.
 - [11] <http://www.un.org> - „Међународни извештај о миграцији“, International migrant stock: The 2015 revision.
 - [12] <http://www.kirs.gov.rs> – „Комесеријат за избеглице и миграције Републике Србије: Миграциони профил Републике Србије за 2015. годину“.
 - [13] <http://www.unhcr.rs> - „Статистички извештај о азилу за 2015. годину“.